

Architectuur en de kunst van het loslaten

Schiecentrale fase 4B in Rotterdam door Mei Architecten en stedenbouwers

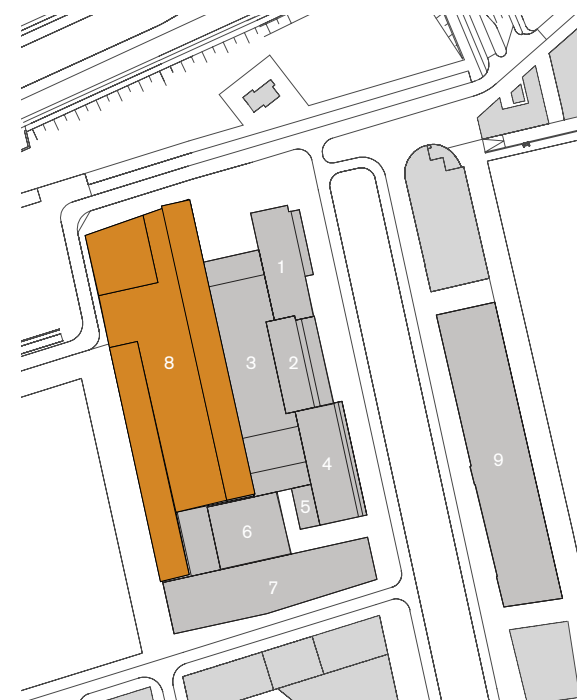
In het Lloydkwartier, een voormalig havengebied te Rotterdam, ontstaat een nieuw, levendig stadsdeel waarin naast bewoning ook creatieve bedrijvigheid is gevestigd. Met de oplevering van Schiehaven fase 4B is de verbouwing afgerond van een groot industrieel complex, waarin woningen, studio's, recreatieve voorzieningen en kantoren zijn ondergebracht. Blikvanger is de hoge schijf met kantoren en vrij indeelbare woonwerkseenheden die is geplaatst op een onderbouw met aanvullende voorzieningen als een supermarkt, gymzaal en parkeergarage. Kermerkend zijn de semipublieke binnenruimte die overdag vrij toegankelijk is voor alle gebruikers, en de glazen schuifpuien die de lofts transformeren tot inspannende buitenruimtes. **Hans Teerds** Foto's Jeroen Musch

De bouw is verrassend provisorisch. In deze tijd zou men verwachten dat op de bouwplaats hightech montage- en productiesystemen overheersen. Maar ondanks het feit dat op architecten- en adviesbureaus informatiesystemen en 'real-time' uitwisselingsprogramma's gemeengoed zijn geworden, is de bouw zelf het domein van hamers, zagen en schroevendraaiers. Er moet altijd iets worden afgezaagd, dichtgekit of weggebogen, vaak tot ongenoegen van de ontwerper die daardoor niet de perfectie krijgt die hij nastreeft en op papier ook bereikt.

Bij de verbouwing van het Jobsveem in Rotterdam ontdekte de Rotterdamse architect Robert Winkel dat deze imperfectie niet problematisch hoeft te zijn. De onverwachte onvolkomenheden kunnen juist genereus zijn en een aanleiding vormen voor onvoorziene wendingen in het ontwerpproces. Ze leiden tot resultaten die van tevoren niet zijn te bedenken. In de laatste fase van het recent opgeleverde gebouwcomplex de Schiecentrale nam Winkel zich dan ook voor deze bouwkundige imperfecties te benutten. Niet alleen door ze te accepteren en het ideaalbeeld los te laten, maar ook door er zelf onvolkomenheden aan toe te voegen.

Het complex ligt aan de Jobshaven, niet ver van de stadswijken Coolhaven en Delfshaven, op het terrein van de voormalige Schiecentrale die sinds begin van de twintigste eeuw de Rotterdamse haven van elektriciteit voorzag. Na de verplaatsing van de centrale naar de Maasvlakte, halverwege de jaren tachtig, kwam het terrein vrij. Met zijn insteekhavens en robuuste bebouwing een buitenkans voor de stad en in het bijzonder voor de omliggende wijken. Het terrein dat eerst dienst deed als evenemententerrein, wordt nu herontwikkeld met woningen, kantoren, winkels, cafés en mediagebonden bedrijvigheid.

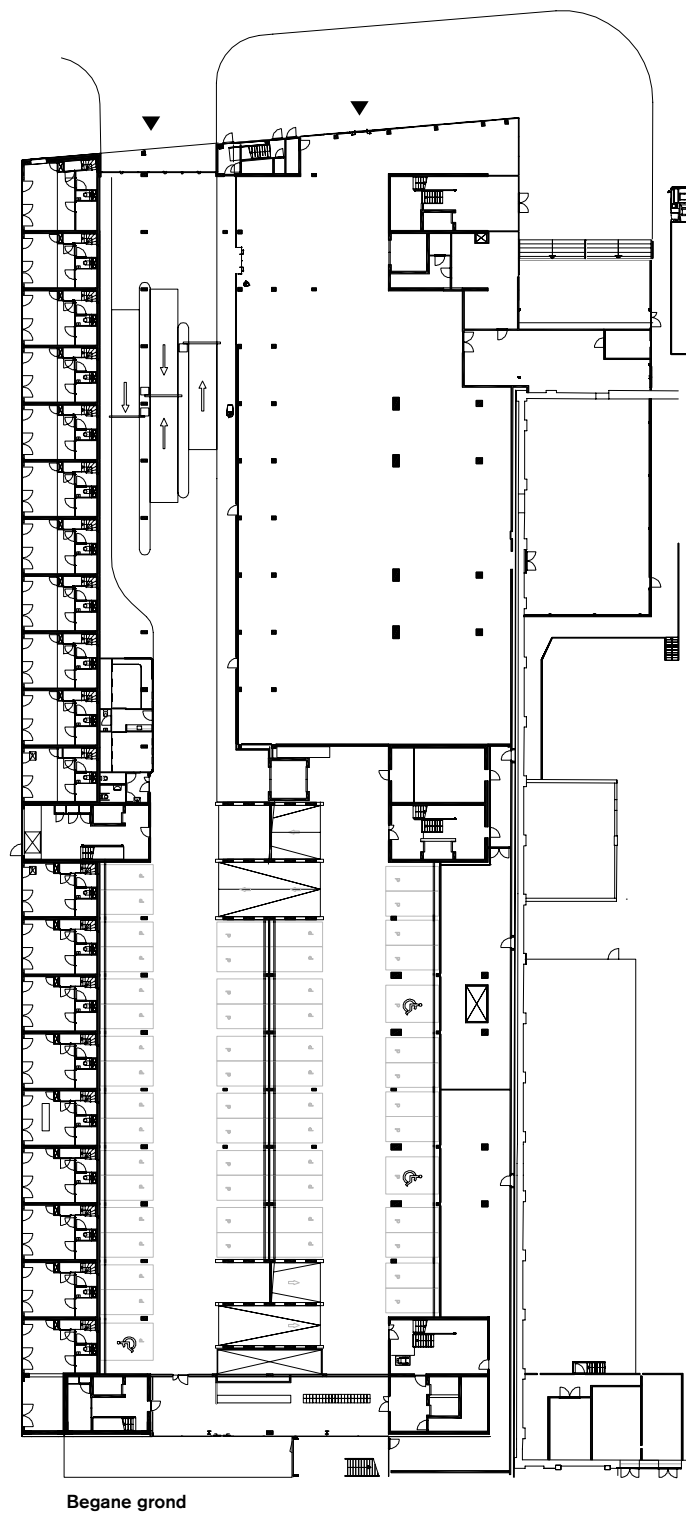
Winkel is al sinds de verbouwing van het 25kV gebouw tot bedrijfsverzamelgebouw betrokken bij deze herontwikkeling. Door herbestemming van bestaande gebouwen en uitbreiding door nieuwbouw heeft Winkel de hele kavel omgevormd tot een stedelijk superblok met studio's, appartementen en kantoren, een hotel, een café en een supermarkt. Overigens is de groei en afbouw van het complex nauwelijks leesbaar door de grote donkere kozijnloze glasvlakken die in het

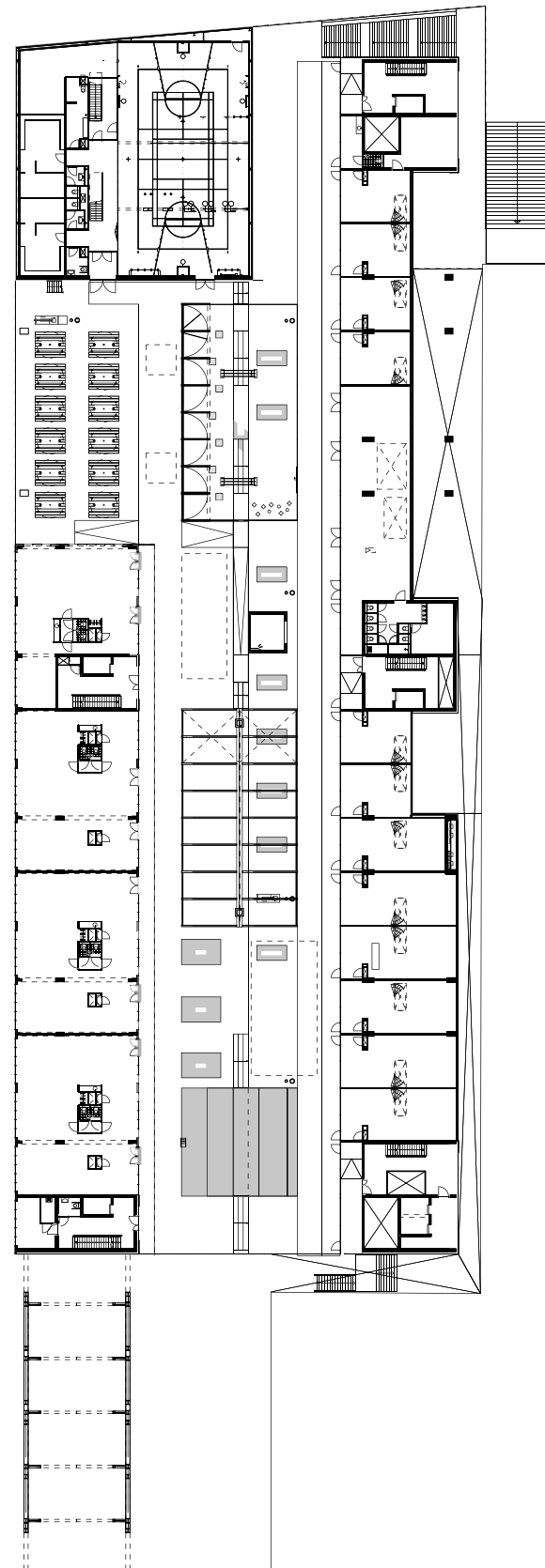
gehele complex zijn toegepast. Het meest opvallend zijn twee schijven van tien en zeventien verdiepingen met appartementen en kantoren die bovenop de lagere plintbebouwing zijn geplaatst. De galerijflat is terug, maar nu als stedelijke figuur. De plint bestaat uit een classicistisch gebouw uit het begin van de twintigste eeuw, de betonnen transformatorgebouwen uit de jaren vijftig (het 25kV station) en enkele hedendaagse toevoegingen (zoals Kraton 230, de studio's van RTV Rijnmond). Ze zorgt voor een soepele aanhechting aan de omliggende openbare ruimte. De daarop geplaatste schijven zijn een krachtig symbool van Rem Koolhaas' theorie van stedelijkheid als een 'culture of congestion'. De frontale plaatsing op de plint suggereert een verbinding van twee grootheden die op het eerste gezicht onverenigbaar zijn. Bovendien zorgen de flats voor de nodige 'kritische massa' met alledaagse gebruikers, wat een belangrijk tweede aspect is in Koolhaas' duiding van stedelijkheid.

Op het eerste gezicht zijn er weinig onvolkomenheden te bespeuren in het complex. Tot en met het collectieve dakterras tussen beide schijven is alles tot in de puntjes doorgedacht en mee ontworpen in de industriële kleuren grijs en zwart. Pas op galerijen is een duidelijke, 'bewuste' fout te

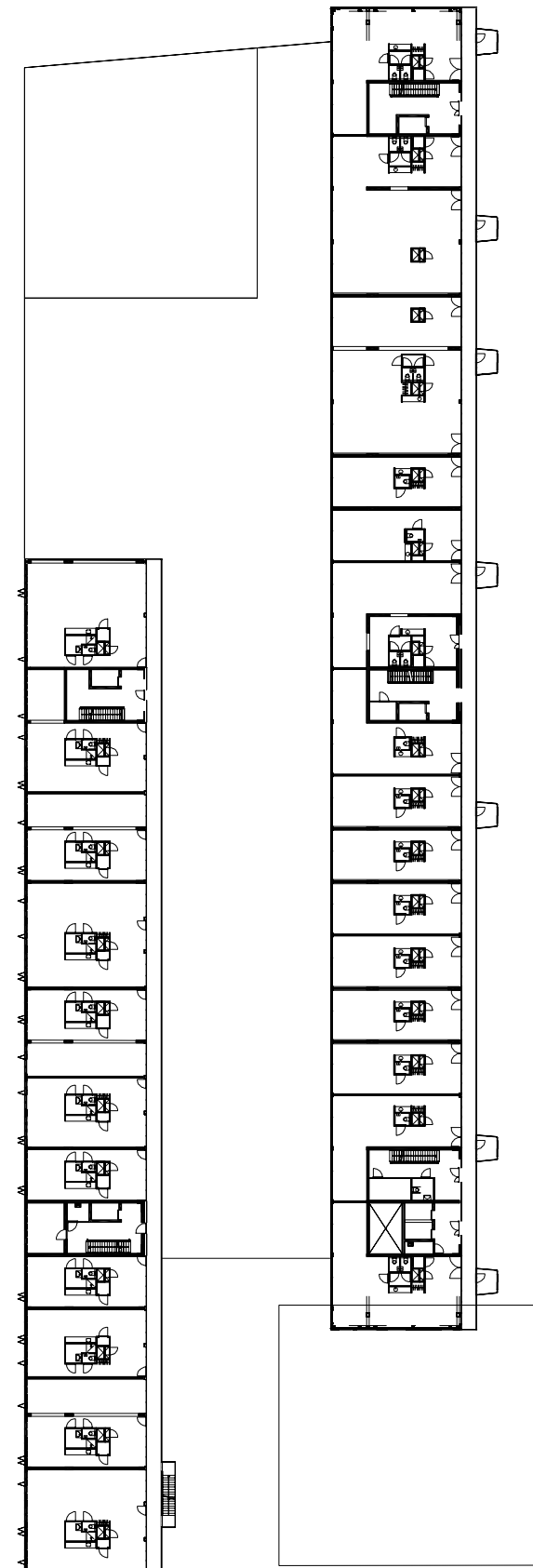
- 1 Schiecentrale fase 4B gezien vanuit westelijke richting. In de hoge schijf die 130 meter lang is en vijftig meter hoog, bevinden zich kantoren en woonwerkseenheden.
- 2 Oostgevel met de karakteristieke, zelfdragende bergingen van kunststof composiet, die in een 'at random' patroon als rugzakken tegen het gebouw zijn opgehangen.
- 3 Ligging Schiecentrale
- 1 Hotel Stroom 2 Schiecentrale
- 3 Studio's 4 25 kV 5 Rocktown
- 6 Kantine 7 Kraton 230
- 8 Schiecentrale fase 4B
- 9 Jobsveem

Begane grond

Vierde verdieping

Achtste verdieping

zien: in het stalen weefsel dat als galerijhek dient, zijn weef-
fouten aangebracht. Maar verder zijn de onvolkomenheden
alleen voor het geofende oog zichtbaar: een vluchtroute
bordje dat over een kozijn uitsteekt, stopcontactleidingen die
bewust niet goed zijn weggewerkt, de kleur van het beton,
die niet overal gelijkmatig is.

Het valt op met hoeveel zorg de aluminium kozijnen, van de
van vloer tot plafond te openen glazen gevels, in de wonin-
gen en kantoren zijn gedetailleerd. En hoe de doorvalbeveili-
ging van standaard dranghekken de sfeer bepaalt. Deze doet
sterk denken aan het sociale woningbouwcomplex Nemausus
door Jean Nouvel in Nimes. Nouvels gebruik van industriële
standaardmaterialen had een genereus doel: de prijs zo laag
mogelijk te houden om daarmee zo groot mogelijke huurwo-
ningen te maken. In de Schiecentrale zijn de dranghekken
vooral conceptueel. Toch werkt het ook hier genereus. De
volledige open gevel, met op de voorgrond de dranghekken,
geeft de woningen een extra dimensie: het formidabele uit-
zicht over de Nieuwe Maas en het havengebied wordt letter-
lijk de woning ingetrokken.

Ondanks wat het beeld doet vermoeden, heeft Winkel weinig
aan het toeval overgelaten. De toegevoegde imperfecties zijn
hooguit 'grappig' te noemen. Het mooist blijven de onvoor-
ziene onvolkomenheden die zich pas na oplevering openba-
ren en zich aan de hand van de ontwerper onttrekken. Er is
één punt waar zo'n imperfectie hard aan de oppervlakte komt,
maar juist daardoor een mooi effect heeft: ondanks de zorg-
vuldige detaillering van de roestige gevel van Kraton 230 met
het patroon van Studio Job tekent zich een roestige lijn af op
het trottoir. De tijd en de elementen helpen het gebouw te
hechten aan de ondergrond.

Schiecentrale, Rotterdam

Opdrachtgever Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam, Proper Stok
en PWS

Ontwerp Mei architecten en stedenbouwers

Team Robert Winkel, Hennie Dankers, Robert Platje, Eelco
Dekker, Frank Aarssen, Jack Bouwer, Erwin Verhoeve, Maurice
de Ruijter, Bart Spee, Jack Hoogenboom, Mirjam van Dam,
Joanne Wienk, Lea Wiederholt, Meike Stoetzer, Richel Lubbers,
Michel Zaan

Projectmanagement BOAG; OBR Triplan Raadgevende Ingenieurs
Adviseur constructie PBT, Delft; DHV

Adviseur installaties Grontmij Bravenboer & Scheers; DGMR

Adviseur bouw fysica Grontmij Bravenboer & Scheers; DGMR

Adviseur brandveiligheid Ralph Hamerlinck

Adviseur bouwkosten Bouwhaven

Materiaalonderzoek Aldus Bouwinnovatie

Gevels Caubergh Huygen (Renckens advies)

Dak BDA Groep / Windhinderonderzoek: Windsafe

Signing Bureau Mijksenaar; *Uitvoering* Besix, Brussel (B)

Toeleveranciers gevelbouwer - aluminium gevels: Oskomera,

Deurne; RVS- metaalgaas - producent: Drenth Holland, Oude

Pekela; montage en engineering: Poly-Ned, Steenwijk; bergin-

gen - montage en engineering: Econair, Beverwijk; producent:

Theuws Polyester, Wieringerwerf

Bruto vloeroppervlakte 55.000 m²

Netto vloeroppervlakte 50.500 m²

Bruto inhoud 170.000 m³ / *Netto inhoud* 135.000 m³

Programma 7000 m² kantoren, 156 woon- en werkunits,

20 kadewoningen, BSO, 2000 m² supermarkt, 600 m² gymzaal,

multifunctioneel dek, parkeergarage met 400 parkeerplaatsen

Voorlopig ontwerp oktober 2003

Definitief ontwerp januari 2004

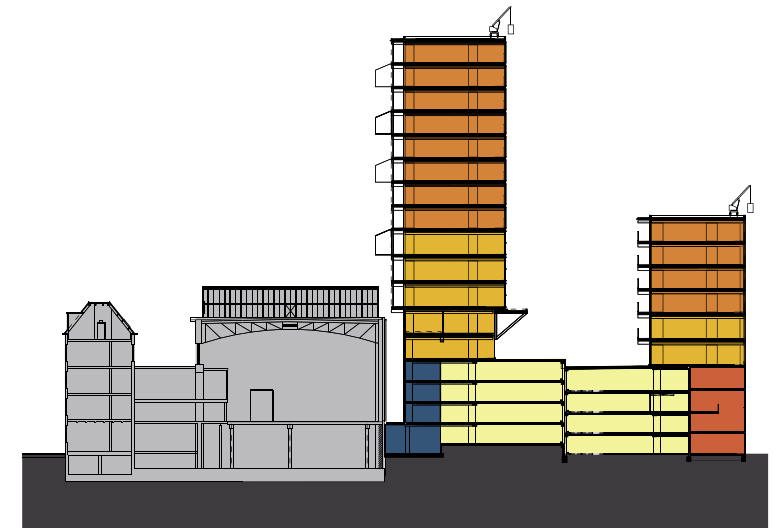
Aanvang bouw februari 2006 / *Oplevering* mei 2008

Bouwsom inclusief installaties €42.000.000 excl btw

Bouwsom exclusief installaties €34.000.000 excl btw

Bouwsom inclusief installaties €50.000.000 incl btw

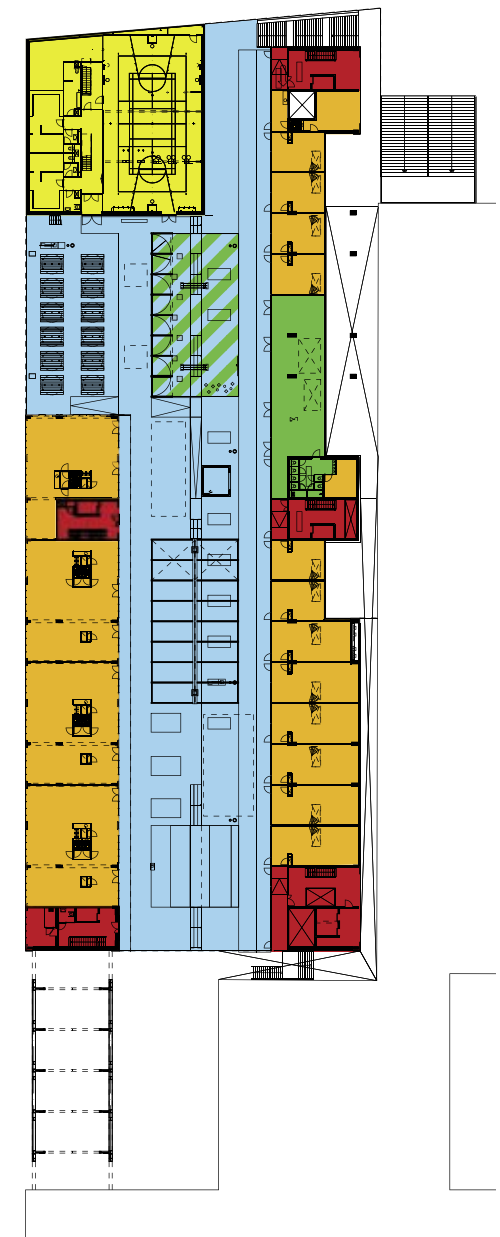
Bouwsom exclusief installaties €40.000.000 incl btw

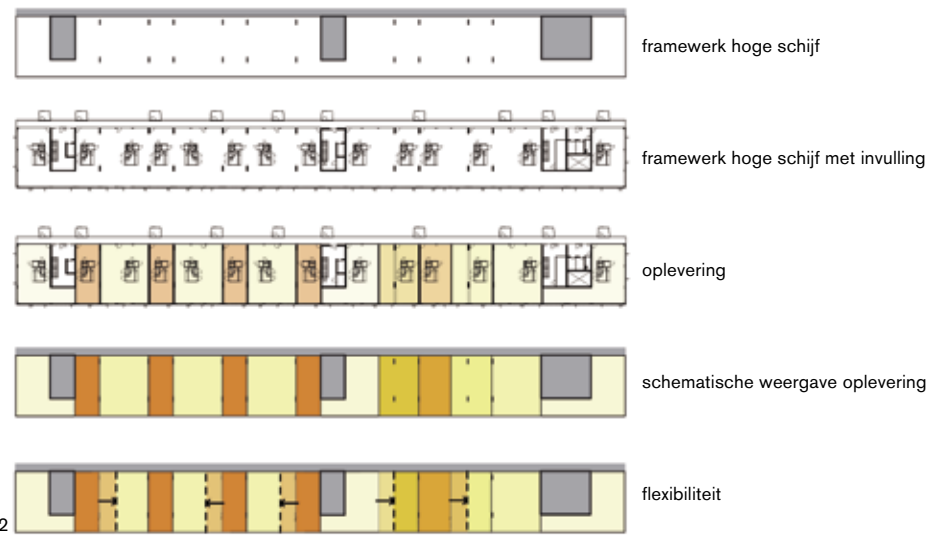
Functionele doorsnede

Functionele organisatie

- ontsluiting
- kadewoningen
- woonwerkseenheden
- kantoren
- parkeergarage
- gymzaal
- supermarkt
- buitenschoolse opvang (BSO)
- BSO semi-openbare ruimte
- dek
- gaanderij
- ondersteunende functies

- 1 Het dek is gedurende de dag toegankelijk voor alle gebruikers van het complex. De indeling van het dek (in speelzone, flexibele zone en werkplek zone) is hierop afgestemd.
- 2 De nieuwbouw is uitgevoerd als een betonskelet met niet dragende wanden. De functies worden daardoor tot op zekere hoogte inwisselbaar.
- 3 De gevels aan de westzijde bestaan uit aluminium vouwpuiken die van plafond tot vloer zijn te openen en die inpandige buitenruimte mogelijk maken.

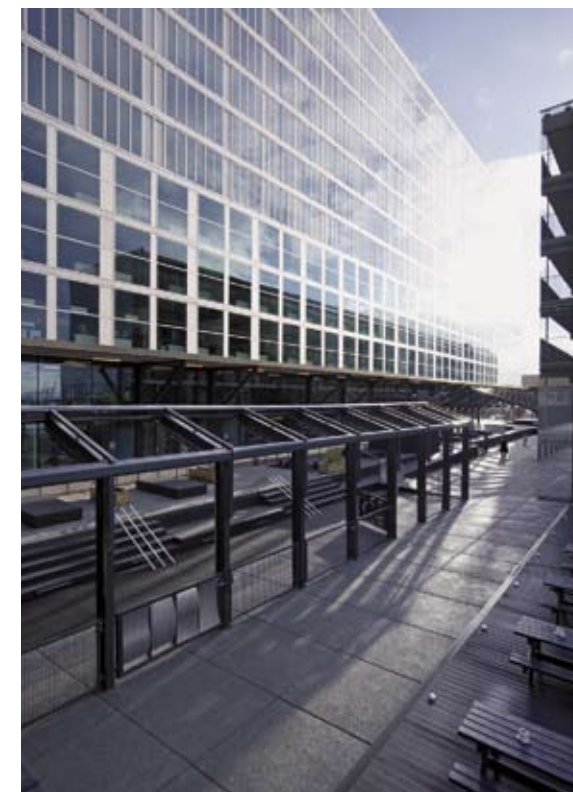

1

2

3

4

- 1 In en om het pand zijn alle technische installaties als opbouw uitgevoerd.
- 2 De galerijen zijn afgeschermd met een geweven, kunststof en RVS doek dat zorgt voor doorvalbeveiliging en beschermt tegen regen en wind. Vanaf de galerij betreedt men ook de uitpandige bergingen.
- 3 De speelplaats op het tussendek.
- 4 Vanaf het dek heeft men een groots uitzicht in westelijke richting.